

*Кукоба Т.С., магістр спеціальності 035 Філологія
Освітня програма «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша англійська»*

*Стеценко В. В., кандидат економічних наук, доцент
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і
торгівлі» (Україна)*

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ЗАГОЛОВКІВ У МЕДІА-ДИСКУРСІ ТА ЇХ ПЕРЕДАЧА ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Сучасне суспільство неможливо уявити собі без засобів масової інформації. Однією з найдавніших їх форм є преса, яка займає важливе місце у культурно-політичному житті країни, допомагаючи людині орієнтуватися у навколишній дійсності.

Невід'ємною частиною газетних видань є заголовок, який є першим органічним елементом текстової публікації. Великий інтерес представляє собою їх переклад. Для правильного та ефективного перекладу газетних заголовків необхідно виділити їх особливості, а також труднощі, які можуть виникнути.

Проблемі дослідження лексико-семантичних особливостей заголовків та їх перекладу присвячено багато наукових праць таких вчених: В. М. Комісарова, Е. А. Лазаревої, Л. П. Науменко, А. Й. Гордєєвої та інших.

Метою статті є дослідження лексико-семантичних особливостей англійських заголовків у медіа-дискурсі та їх передачі при перекладі.

У тлумачному словнику заголовок визначається як «назва будь-якого твору (літературного, наукового, музичного), або окремих його частин [3]. Відповідно до словника В. І. Даля, «заголовок – це вихідний лист, перший листок книги або твору, в якому зазначено його назву. Заголовком також називають назву відділу, основу книги [4]. Обидва визначення відповідають дійсності та газетному заголовку. Однак, варто зазначити, що газетний заголовок має особливості, які відрізняють його від заголовків інших стилів, що пов'язано з його функціями.

Для газетних заголовків властива велика кількість суспільно-політичних термінів, неологізмів, числівників, інтернаціональних слів, поетизмів, діалектизмів, переклад яких зазвичай не викликає складнощів. Розглянемо лексичні особливості англійських газетних заголовків, які зазвичай створюють

труднощі при перекладі.

1. «Заголовний жаргон». В лексиці для заголовків англійських газет характерне використання невеликої кількості спеціальних слів, складових «заголовного жаргону»: *ban, bid, claim, crack, crash, cut, dash, hit, move, pact, plea, probe, quit, quiz, rap, rush, slash* тощо. Відмінною особливістю такої лексики є не лише частота їх вживання, але й універсальний характер семантики [1, с. 120] .

Внаслідок широкої семантики «заголовку жаргону» часто доводиться вдаватися до конкретизації при перекладі заголовків. Наприклад, *Ukraine claims US interest in S. Sudan motivated by oil* (Україна вважає, що інтереси США у Південному Судані пов'язані з нафтою). Багатозначне слово «*to claim*» має наступні значення в українській мові: вимагати; пред'являти вимоги; заявляти, стверджувати; порушувати позов про відшкодування тощо.

Відповідно до змісту статті при перекладі дієслова «*to claim*» на українську мову використовується вужче за значенням дієслово «рахувати».

2. Фразеологізми, кліше, гра слів, навмисно змінені усталені вирази, алюзії та різні стійкі поєднання. Завдання перекладача в даному випадку пов'язане не лише із розпізнаванням цих явищ в газетних заголовках, але й з дотриманням стилістичних, та граматичних особливостей заголовків мови перекладу.

Алюзія. Наприклад, *Mars attacks! Morocco pelted with rocks from the Red Planet* *Mars атакує!* (На Марокко обрушився метеоритний дощ з Марсу); *Angela Merkel and the euro: the new iron chancellor* (Ангела Меркель і євро: новий залізний канцлер Німеччини).

Фразеологізми. Наприклад, *Volcano emission just a drop in the ocean* (Виверження вулкану: лише крапля в морі). Даний фразеологізм не викликає складності при перекладі, оскільки є досить поширеним, та має відповідність в українській мові, закріплену в словнику; *China growth: still up in the air* (Економічне зростання Китаю: все ще велике питання).

В українській мові фразеологізм «*up in the air*» можна замінити такими виразами: «вилами по воді писано», «бабуся надвоє сказала», «поживемо-побачимо». Вони через свій розмовний характер не можуть бути використані при перекладі даного заголовка. Оскільки, газетним заголовкам властивий більш нейтральний відтінок, фразеологізм «*up in the air*» слід перекласти як «велике питання».

Кліше необхідні в заголовках для викликання необхідних асоціацій, та не допускають двозначності. Практично усі англійські кліше мають аналогічні українські відповідники. Завдання перекладача полягає в тому, щоб побачити в англійському заголовку кліше, та перекласти його відповідно до українських загальноприйнятих еквівалентів). Наприклад, *Iran nuclear drive could spark arms race: Hague Вільям Хейг* (Іранська ядерна програма може спровокувати гонку озброєнь); *Obama Drastically Cuts Military; Sparks Heated Debate in Congress* (Рішення Обама про скорочення чисельності збройних сил викликало бурхливі дебати в Конгресі).

3. Змішування книжкової та розмовної лексики. У заголовках широко використовуються жаргонізми та інші лексичні елементи розмовного стилю. Навіть якщо у самій статті будь-яка ситуація описується в більш стриманому стилі, заголовок часто носить розмовний характер [1, с. 121]. Наприклад, *Chief Minister Sacked for Bribery* (Прем'єр-міністр Бірми звільнений за хабарництво). Незважаючи на серйозний характер повідомлення в англійському заголовку використовується дієслово *sack*, який є розмовно-побутовим.

4. Скорочення. Переклад скорочень зазвичай не викликає складнощів при перекладі заголовка. Труднощі можуть викликати ті скорочення, які не мають в українській мові офіційного еквіваленту. Часто скороченню піддаються прізвища, або фамільярні прізвиська відомих політичних, чи громадських діячів. Подібні скорочення значно ускладнюють розуміння заголовків, та за рідкісними винятками майже не реєструються словниками. Перекладач повинен пам'ятати, що вони абсолютно чужі для стилю українського друку, і в кожному разі він повинен замість скорочення наводити повністю прізвища, а прізвиська замінювати прізвищами [2, с. 232].

Europeans do not eat enough fruit and veg (Європейці споживають недостатньо фруктів і овочів). Замість слова «*vegetables*» в англійському заголовку використовується скорочення «*veg*», яке має розмовний характер. Відповідно до особливостей стилю українських заголовків «*veg*» буде перекладається словом «овочі», які мають нейтральний відтінок.

Третя група скорочень, дуже поширена в заголовках, - скорочення географічних назв. В українських заголовках ці скорочення перекладаються повністю [2, с. 233]. Наприклад, *Rockies Mystery Solved by New Mountain-Creation Theory?* (Нова теорія розкриє загадку формування Скелястих гір?) Скорочення *Rockies* перекладається повністю.

5. Титули. В англійських газетах прийнято завжди вказувати титул політичного діяча навіть тоді, коли він піддається нещадній критиці. Якщо прізвище політичного діяча вживається без згадки титулу, або займаної посади, перед ним завжди ставиться скорочення Mr (Mister), або Mrs. (Mistress). Усі ці титули мають в англійському тексті формальне значення і не відображають особливої поваги автора статті до згадуваних жителів. Тому, при перекладі ці титули, як правило, опускаються. Виняток становлять особливо офіційні тексти, в яких вони перекладаються [2, с. 215]. Наприклад, *Sir Elton John to publish book about aids epidemic* (Елтон Джон напише книгу про СНІД). Титул *Sir* при перекладі на українську мову опускається, оскільки має лише формальне значення.

6. Номінативні атрибутивні групи. Складність можуть представляти смислові зв'язки між членами номінативної атрибутивної групи. Слід також враховувати, що в українській мові це явище відсутнє, тому при перекладі необхідно вдатися до граматичних трансформацій. Наприклад, *Panama Canal expansion workers strike over pay* (Страйк робітників зупинило розширення Панамського каналу).

Таким чином, зробимо висновок, що на даний час не існує конкретних правил для перекладу заголовків, але знаючи їх основні особливості та володіючи великими фоновими знаннями, перекладач здатний виконати їх адекватний переклад.

Література:

1. Комісаров В. Н. Теорія перекладу (лінгвістичні аспекти). Москва : Вища школа, 2019. 253 с.
2. Лазарєва Е. А. Заголовок в газеті. Київ : Університет, 2018. 119 с.
3. Науменко Л. П., Гордеева А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навч. посіб. Київ : КНУ ім.Шевченка, 2011. 136 с.
4. Словник В. І. Даля. URL : <http://slovardalja.net/word.php?wordid=8487> (дата звернення : 13.10.2021).